

Considerații privind zonele maritime cu regim special

Lect. univ. dr. Mihai Floroiu, Lect. univ. dr. Cristina Otovescu*

La mer a toujours représenté un facteur d'évolution économique, sociale et culturelle, étant, à la fois, un moyen de communication et d'agrandissement des ressources. Cela dit, la mer a aussi fait l'objet de convoitises et de tentatives d'assimilation, d'accapuration, de la part des plus puissants. Le droit international, de par ses principes, qui régissent une communauté spécifique qui est celle internationale, a pu, au fur et à mesure de l'évolution sociétale, trouver le juste milieu en ce qui concerne le statut, le régime, en quelques mots, le sort de la mer.

1. Conceptul dreptului marii. Apariție și evoluție. Dreptul marii este una dintre cele mai importante ramuri ale dreptului internațional, permițând soluționarea diferendelor inter-statale în conformitate cu interesele naționale ale Statelor de coastă. Astfel, dreptul marii a fost folosit din cele mai vechi timpuri pentru soluționarea statutului flotelor militare pe timp de război, dar și pentru soluționarea unor aspecte de interes major în domeniul pescuitului și navigației maritime comerciale, în timp de pace.

Dreptul marii a permis soluționarea unor probleme de mare importanță pentru umanitate, în special în ceea ce privește exploatarea și explorarea resurselor zonei maritime internaționale, considerată patrimoniu comun al umanității; ale marii teritoriale și zonei contigue; ale platoului continental; ale zonei economice exclusive; cu alte cuvinte, o serie de aspecte legate de pescuit și de conservarea resurselor vii ale marii, de protecția mediului marin și de activitățile de cercetare științifică a oceanului.

Un aspect foarte important este faptul că dreptul marii, reglementând o serie de aspecte privind folosirea judicioasă a resurselor marilor și oceanelor în folosul umanității, constituie o bază solidă pentru dezvoltarea socio-economică a Statelor de coastă, cu toate că în acest proces sunt implicate atât State de coastă puternic dezvoltate și industrializate cât și State mai puțin dezvoltate.

Libertatea marii, ca și concept, cât și dreptul de proprietate comună asupra resurselor pe care le gazduiește, au fost elemente acceptate de către umanitate. Însa, odată cu intensificarea exploatarei și explorării acestor resurse, au început să apară o serie de divergențe între State, în contextul în care o serie de State de coastă au început să revendice drepturi suverane asupra apelor limitrofe și a resurselor acestora.

În timp, primele informații cu privire la utilizarea oceanelor și resurselor acestora de către om provin din jurul anului 300 î.Hr., când egiptenii stabileau prima industrie de construcție de vase, folosind lemn adus din Liban și Siria. Deși aceste ambarcațiuni erau folosite pentru navigația pe Nil, ele au fost folosite și la incursiuni în Marea Mediterană. Fenicienii au fost inițiatorii comerțului oceanic,

---

* Autorii sunt cadre didactice la Facultatea de Drept și Științe Administrative a Universității din Craiova

prin schimburile de marfuri cu India si popoarele situate la nord-est de Spania. Stabiliti la Cartagina, pe coasta Africii de Nord, pentru a domina rutele maritime comerciale in Mediterana si spre Atlantic, fenicienii au considerat navigatia maritima atat de importanta pentru propria lor dezvoltare, incat au dezvoltat un set de reguli de navigatie si ambarcatiunilor, considerate de catre istoricii si juristii vremii drept primul corp de reguli de drept al marii, preluat ulterior de catre greci si romani. Aceste reguli, foarte simple de altfel, au fost edictate in insula Rhodos, referindu-se la pedepsele ce puteau fi pronuntate impotriva unui marinar care intra in conflict cu alt marinar, reglementau statutul marinarilor in general. Cel mai important aspect care merita retinut de aici este faptul ca un atat dispozitiile acestor norme au fost importante, ci faptul ca prin acceptarea si aplicarea lor si de catre alte popoare, s-a stabilit caracterul international si universal al marilor si oceanelor.

Juristii romani s-au interesat de indeaproape de legile ce guvernau activitatile pe mare, clasificand intrucatva marile si coastele acestora, stabilind si dreptul universal de proprietate asupra lor¹. Plecand de la aceste considerente, romanii sunt cei care enuntau un principiu fundamental al dreptului marii, respectiv dreptul comun de proprietate asupra resurselor marine, care sunt *res communis*, dat fiind caracterul initial de *res nullius*, ca si consecinta a principiului libertatii marii. Cu toate acestea, atunci cand romanii au inceput exploatarea si explorarea resurselor Marii Mediterane, au fost nevoiti sa dezvolte o puternica flota maritima, de razboi chiar, pentru a putea face fata fortei fenicienilor si, dupa invingerea lor, pentru a-si extinde dominarea asupra marii, pentru a o putea numi *mare nostrum*.

Odata cu scaderea influentei romanilor in Mediterana, aceasta a fost preluata de catre bizantini si, ulterior, de musulmani. La inceputul Evului Mediu, tarile europene erau conectate doar terestru, dat fiind faptul ca navigatia era periculoasa si drepturile asupra marii erau impuse prin forta².

Secolele XV si XVI reprezinta perioada in care s-au facut cele mai mari descoperiri, fiind considerata perioada cea mai prolifica in ceea ce priveste reclamarea dreptului de proprietate asupra unor intinse regiuni maritime³. In aceasta perioada, cele doua mari puteri mondiale in domeniul navigatiei, Spania si Portugalia, isi impart zonele de influenta asupra oceanelor, impartindu-si sfera de putere prin intermediul unei bule papale, care dadea Portugaliei controlul asupra costelor Africii si Oceanului Indian, in timp ce Spaniei ii reveneau coastele Americii. Totodata, aceste doua puteri isi aroga dreptul deplin de proprietate asupra zonelor maritime si oceanice descoperite. Putem considera, astfel, ca aceste bule papale au reprezentat o evolutie a reglementarii marilor si oceanelor, desi un erau

---

1 In *Instituta* lui Justinian, din 533 e.n, era semnalat, intr-un compendiu de drept, faptul ca «... majoritatea lucrurilor apartin indivizilor, dar, unele sunt naturale prin lege si deci comune tuturor : aerul, cursurile de apa, marile si, pe cale de consecinta, coastele... »

2 Astfel, unii monarhi englezi ajungeau sa se auto-intituleze “guvernanti ai marii”, precum Edward al III-lea, care isi obliga supusii sa salute toate navele caci el era “regele marilor”. In aceasta perioada, s-a dezvoltat ideea conform careia resursele din zonele de coasta le apartin Statelor riverane.

3 In anul 1493, i s-a prezentat Papei Alexandru al VI-lea o solicitare cu privire la divizarea zonelor recent descoperite in Oceanele Atlantic, Pacific si Indian. In aceeasi perioada, in bazinul mediteranean, Venetia isi aroga proprietatea Marii Adriatice, iar Geneva cea a Marii Ligurice.

recunoscute de o serie de alte puteri maritime⁴. Secolul XVII reprezinta un punct culminant in evolutia conceptului de drept al marii, prin aparitia cartii *Mare Liberum*⁵, a juristului internationalist olandez Hugo Grotius, considerat a fi parintele dreptului international al marii. Grotius statueaza principiul libertatii marii, in ciuda respingerii de catre marile puteri navale ale timpului⁶.

2. Marea teritoriala si zonele maritime cu regim special. Plecand de la acest principiu, de-a lungul secolului XVIII, libertatea marii continua sa castige adepti, fiind considerata drept lege sacra, permitand, totodata, Statelor riverane, exercitarea unor drepturi suverane asupra unei fasii din mare, considerata, astfel, extindere a teritoriului terestru si denumita, in consecinta, marea teritoriala. Acest concept a cunoscut o serie de evolutii, in timp, pentru a se ajunge la definitia din zilele noastre. Marea teritoriala este fasia de apa situata intre teritoriul de Stat marea libera, avand o intindere maxima catre larg de 12 mile maritime, competenta stabilirii revenind Statului de coasta, in functie de specificitatile topografice⁷.

In ceea ce priveste determinarea marii teritoriale, s-a evoluat progresiv de la regula ghiulelei din secolul XVIII, la principiul unei distante de 3 mile marine in larg un secol mai tarziu, pentru a se ajunge, in secolul XX, odata cu dezvoltarea tehnicii si constientizarea de catre Statele de coasta a importantei acestei zone, la regula stabilirii cat mai largi a intinderii marii teritoriale. Pentru a contracara aceasta tendinta de exces, Conventia de la Montego Bay privind dreptul marilor a stabilit limita maxima a marii teritoriale la 12 mile marine de la linia de baza. Cu toate acestea, pentru a garanta Statele de coasta impotriva unor potentiale abuzuri si pentru a le acorda celor mai putin dezvoltate o serie de drepturi economice, legate in special de exploatarea resurselor naturale, acest document prevede existenta unor zone care, desi nu apartin Statelor, acestea au anumite drepturi suverane asupra lor, fiind considerate zone maritime cu regim special.

Astfel, plecand de la limita exterioara a marii teritoriale, din punct de vedere al criteriului proprietatii incepe marea libera. Cu toate acestea, sunt zone marine care reprezinta prelungiri ale teritoriului maritim al unui Stat suveran, care poate sa-si exercite drepturile, jursidictia sau controlul exclusiv asupra marii libere, in conditii diferite inasa de regimul normal al teritoriului acvatic :

Zona contigua : fasia de mare ce se intinde dupa limita exterioara a marii teritoriale, pana la o distanta de 24 de mile in larg de la liniile de baza, in interiorul careia Statul riveran are competente si jursidictie in domeniul securitatii sanitare, vamale, fiscale de imigratie cat si pentru pedepsirea de infractiuni savarsite pe teritoriul sau ;

Platoul continental : continuarea sub apele marii a partii terestre a acesteia, pana la o anumita adancime – Conventia de la Montego Bay defineste prin aceasta fundul marii si subsolul regiunilor submarine din prelungirea teritoriului, amplasate dupa

---

4 Englezii atacau frecvent vasele portugheze si spaniole

5 In anul 1609

6 In 1635, englezul John Selden publica *Mare Clausum*, in care se afirma ca marea nu este susceptibila sa apartina intregii umanitati ci are regim de proprietate privata, ca si pamantul.

7 Conform Conventiei de la Montego Bay din 1982, privind dreptul marii.

marea teritoriala. Statul are drepturi suverane exclusive asupra acestuia, in sensul ca daca nu exploreaza resursele, nimeni nu o poate face. Prin resurse se inteleg si organismele vii care pastreaza contactul cu fundul marii, in mod constant. Zonele economice exclusive sunt acele zone situate dincolo de marea teritoriala, pana la o distanta de 200 de mile marine de la linia de baza, in care Statele riverane au drepturi suverane, exclusive, de exploatare, explorare, gestiune si conservare a resurselor biologice si nu numai.